

Греков В.О.

викладач англійської мови,

Миколаївська гімназія № 2, м. Миколаїв

ПОНЯТТЯ ТА ПРИНЦИПИ РОБОТИ З ТЕКСТОМ У 6-8 КЛАСАХ СЕРЕДНЬОГО СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Текст – набір послідовних речень, не обов'язково пов'язаних безпосередньо між собою, але покликаних у вигляді смислової єдності висловити певну закладену автором ідею (визначення автора тез). У ССНЗ використовується як інструмент відпрацювання низки навичок учнів (аудіювання, читання, переклад, написання відгуків, творчих робіт тощо).

Типи текстів для перекладу з точки зору функціональної стилістики пропонуємо поділяти за 5ма функціональними стилями – художній, публіцистичний, науковий, офіційно-діловий та розмовно-побутовий.

За рівнем складності тексти поділяються відповідно до середнього рівня учнів класу із урахуванням особливостей навчальної програми на рік та КТП (табл. 1).

Принципи роботи з текстом (різновиди вправ):

– за метою розвитку особистості поділяються на вправи логічні, екстралінгвістичні, лінгвістичні (фонетичні, лексичні, орфографічні, морфологічні, граматичні, синтаксичні), мнемонічні, творчі (аналітичні та синтетичні). Поділ не означає, що одна і та сама вправа не може одночасно розвивати два або більше типи навичок особистості, проте фокус у певних вправах спрямований більше у відповідний указаний бік.

Логічні: упорядкування фрагментів тексту, завершення речення або словосполучення, формулювання прогнозів та висновків, відновлення та відтворення фраз із пропущеним словом, встановлення антонімів та синонімів, виявлення зв'язків між персонажами тексту та подіями, їх причинами, мотиваціями, наслідками тощо.

Екстралінгвістичні: питання географічного, історичного, фактичного характеру, що стосуються понять та особистостей, наявних у тексті, відомостей про автора і под.

Таблиця 1

Поділ текстів за рівнем складності

Elementary / Beginner (A1-A2)	Pre-Intermediate / Intermediate (A2-B1)	Upper-Intermediate / Advanced (B2-C1)
<ul style="list-style-type: none"> • текст простіший, тривалість аудіодоріжки не перевищує 1,5хв; • Лексика до тексту подана детально, з перекладом та наочними прикладами 	<ul style="list-style-type: none"> • текст середньої складності, різноманітна тематика; тривалість аудіодоріжки від 1,5 до 3хв; • лексика до тексту подана з тлумаченнями замість перекладів, приклади слід скласти самостійно 	<ul style="list-style-type: none"> • текст високої складності; тривалість аудіодоріжки від 2 до 5 хвилин, темп та акценти можуть варіюватися • Лексика до тексту подана тезово і супроводжується завданням підвищеної складності

Джерело: розробка автора

Мнемонічні: стосуються розвитку пам'яті – відтворення уривків тексту, слів, відновлення пропущених фрагментів, завершення слова за його початком, опитування стосовно фактичної інформації (дат, кількостей, даних) і под.

Творчі: спрямовані на розкриття артистичного потенціалу дитини: замальовки персонажів або місць, що мають безпосереднє відношення до обраного тексту, створення рольової гри або діалогу (із або без залучення реквізиту за бажанням); створення діаграм, графіків, статистичне впорядкування даних наочним чином; вибірка низки фотографій або відео з теми із коментарем іноземною мовою; написання творчої роботи або есе (від імені головних або другорядних героїв тексту), мораліте, роздуму, вірша тощо. Не обмежувати дітей у виборі якогось одного виду діяльності у випадку творчих завдань, кожен має можливість обрати те, що відповідає його сильній стороні.

Лінгвістичні: спрямовані на розвиток мовленнєвої компетенції учня.

Фонетичні: стосуються тренування вимови власних назв та складних випадків, наприклад, слів іноземного походження, запозиченої лексики тощо. Також у фонетичні вправи може бути зараховано додаткове завдання вимовити той чи інший фрагмент тексту з різними акцентами, дотримуючись відповідних правил вимови (у випадку, якщо рівень учнів дозволяє), з метою створення у учнів розуміння базової діалектології та різноманітності акцентів англійської мови за територіальним розташуванням мовців. Окрім того фонетичні вправи вдосконалюють інтонаційне оформлення мовлення учнів, їх уміння емоційно забарвлювати почутий або побачений текст під час усного відтворення, відчуття мелодики іноземної мови і под.

Лексичні: спрямовані на розширення, урізноманітнення та вдосконалення словникового запасу учнів іноземною мовою, а також встановлення зв'язків між лексемами з метою їх більш успішного запам'ятовування, відтворення та розуміння. Серед ефективних можна назвати:

- підбір антонімів та синонімів до вказаної лексики;
- підбір спільнокоренових слів – бажано з різних частин мови;
- підбір слів зі спільними морфемами (префіксами, суфіксами)
- створення «павутинки», низки слів або майнд-картки;
- групування лексики за тематикою або частиномовними ознаками;
- знаходження у тексті питомої та запозиченої лексики (у випадку наявності), виявлення її походження;
- встановлення денотативного та конотативних значень певних лексем, складання словосполучень та типових речень.

Морфологічні спрямовані на розвиток в учнів навичок словотвору, вміння розрізняти і утворювати різні частини мови від наявної лексики. Зокрема, до них відносяться:

- вже згадане вище утворення подібних слів, але за допомогою певних морфем (useful, helpful, hurtful, merciful; irregular, irrelevant, irrational, irreversible);
- віднайдення у тексті слів, що відносяться до певної частини мови, та спроба пояснення, за якою ознакою було виявлено приналежність (-less – суфікс прикметників, -ly – зазвичай суфікс прислівників тощо).

Іншим різновидом морфологічних вправ є ті, що стосуються часових, видових та станових форм дієслів та віддієслівних лексем. Спрямовані на засвоєння способів утворення герундіїв, дієприкметників,

дієприслівників теперішнього та минулого часів, пасивного стану у відповідному часі.

Синтаксичні вправи покликані закріпити в учнів принципи розуміння структури речення, його актуального членування, порядку слів, пунктуаційних особливостей. Для цього з тексту доречно відокремити, припустимо, службові частини мови, що допомагають утворенню складних речень – наприклад, сполучники (єднальні, протиставні, і под.), і попросити учнів утворити кілька однотипних речень, використовуючи один і той самий сполучник, аби закріпити граматичну тему.

За часовим відношенням до читання або прослуховування тексту поділяються на:

А) Попередні (претекстуальні): опитування учнів стосовно загальних знань з тематики тексту (місця, особистості, відомості про автора, власний досвід учнів з теми); гра «вгадайте, про що буде текст, за його назвою»; виділення у тексті власних імен та назв з метою тлумачення, пояснення або запам'ятовування їх орфографії; короткий огляд незнайомих лексем та конструкцій, присутніх у тексті; РЕГЛАМЕНТ 5–10 хв.

Б) Синхронні з часом прослуховування (текстуальні) (у випадку аудіювання) або читання безпосередньо тексту: короткі питання про присутні у тексті граматичні конструкції (найменування без детальних пояснень), надання синонімів або антонімів до нової лексики; уточнення щодо відомостей географічного, історичного або фактичного характеру (іноземною мовою); впорядкування перемішаних фрагментів тексту; РЕГЛАМЕНТ 20–25 хв.

В) Посттекстуальні – дискусія/дебати, монологічний аналіз прочитаного/прослуханого, створення діалогів/інтерв'ю/прогнозів/графічних матеріалів/статистичних таблиць/ порівнянь та аналогій. РЕГЛАМЕНТ 10–15 хв. + час виконання домашнього завдання.

Отже, застосовуючи зазначений вище спектр принципів роботи з текстом, можна забезпечити ефективне його опрацювання як результат навчального зайняття з англійської мови як першої іноземної у 6–8 класах ССНЗ.